



# Pukkilan Varhaiskasvatussuunnitelma

*Pukkila on pieni kunta ja meille koko kylä on kasvatuksen ympäristö, missä me kaikkei yhdessä rakennamme sivistystä ja vaikutamme lasten kansalaisoikeuksien toteutumiseen*



2020

# Sisällysluettelo

---

## Sisällys

<b>Johdanto</b> .....	<b>3</b>
<b>Varhaiskasvatus Pukkilassa</b> .....	<b>4</b>
<b>Varhaiskasvatuksen arvoperusta Pukkilassa</b> .....	<b>4</b>
<b>Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Pukkilassa</b> .....	<b>5</b>
Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa .....	6
Päiväkoti Vekara .....	6
Perhepäivähoito .....	6
Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus (aamu- ja iltapäivähoito) .....	6
Yksityiset varhaiskasvatuspalvelujen tuottajat- palveluseteli.....	6
Siirtyminen toiseen ryhmään tai toiseen toimintayksikköön Pukkilassa .....	7
<b>Yhteistyön periaatteet</b> .....	<b>7</b>
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö .....	7
Monialainen yhteistyö .....	8
<b>Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys</b> .....	<b>8</b>
<b>Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö</b> .....	<b>9</b>
<b>Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa</b> .....	<b>10</b>
Ajattelu ja oppiminen.....	10
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot .....	11
Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen.....	12
Osallistuminen ja vaikuttaminen.....	13
<b>Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma</b> .....	<b>13</b>
<b>Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja sen kehittäminen</b> .....	<b>16</b>
<b>Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä</b> .....	<b>16</b>
<b>Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo varhaiskasvatuksessa</b> .....	<b>19</b>
<b>Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa</b> .....	<b>20</b>
<b>Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa</b> .....	<b>20</b>
<b>Varhaiskasvatuksen pedagogiikka</b> .....	<b>20</b>
<b>Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa</b> .....	<b>20</b>
Kielten rikas maailma.....	21
Ilmaisun monet muodot.....	22
Minä ja meidän yhteisömme .....	24
Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	25

Kasvan, liikun ja kehityn .....	27
<b>Kehityksen ja oppimisen tuki .....</b>	<b>30</b>
<b>Tuen järjestäminen Pukkilan varhaiskasvatuksessa .....</b>	<b>30</b>
Yleinen tuki.....	30
Tehostettu tuki.....	30
Erityinen tuki.....	31
<b>Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen.....</b>	<b>32</b>
<b>Pedagoginen dokumentointi .....</b>	<b>32</b>
<b>Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa .....</b>	<b>33</b>
<b>Lähteet .....</b>	<b>34</b>

## Johdanto

---

Tervetuloa tutustumaan Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelmaan! Varhaiskasvatus on tärkeä vaihe lapsen kasvun- ja opinpolulla. Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu varhaiskasvatukseen (540/2018) ja valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018-asiakirjaan. Se on Pukkilan varhaiskasvatuksessa työskenteleviä velvoittava asiakirja, joka kattaa varhaiskasvatuksen kaikki toimintamuodot ja velvoittaa myös yksityisiä palveluntuottajia.<sup>1</sup>

Kädessäsi oleva Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelma koostuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisällöstä sekä pukkilalaisen varhaiskasvatuksen ominaispiirteistä ja toimintatapoja kuvaavasta sisällöstä. Suora lainaus Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2018) erottuu tekstissä kursivoilla. Varhaiskasvatussuunnitelma jäsentää varhaispedagogisen toiminnan sekä säännöllisen arvioinnin. Arvioinnissa hyödynnetään KARVI (kansallisen koulutuksen arviointikeskus) arviointimateriaalia ja laadun indikaattoreita. Varhaiskasvatustyöskentelyt laativat vuosittain Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuvan toimintasuunnitelman, missä kuvataan toiminnan järjestämisen pedagogiset periaatteet. Lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.<sup>2</sup>

Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelman (2020) laadinnassa on osittain hyödynnetty edellistä Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelmaa (2017). Edellisen suunnitelman laadinta tapahtui yhteistyössä koko Pukkilan varhaiskasvatushenkilöstön sekä Myrskylän varhaiskasvatushenkilöstön kanssa ja siinä on hyödynnetty huoltajille jaettua *Kysely huoltajille- huoltajien näkemyksiä varhaiskasvatuksesta*-kyselyä. Myös lasten mielipide on huomioitu *Lapsen mielipiteet päiväkodin toiminnasta*-kyselykaavakkeen avulla. Varhaiskasvatussuunnitelma on nivelletty esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmiin sekä muiden yhteistyötahojen suunnitelmiin valmistelupalaverissa, joissa on keskusteltu yhteistyön tavoitteista ja muodoista sekä perehdytty erilaisiin kirjallisiin dokumentteihin ja kommentoitu niitä puolin ja toisin.

---

<sup>1</sup> Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018).

<sup>2</sup> Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti (Varhaiskasvatukseen 4§).

## Varhaiskasvatus Pukkilassa

Pukkilassa on lapsille tarjottu hoivaa ja kasvatusta yli 30v. Päivähoidosta on monien vaiheiden ja lainsäädännön muutosten myötä kehittynyt jokaisen lapsen oikeudeksi pedagogisesti suunniteltu, kehitystä ja oppimista tukeva varhaiskasvatus. Pukkila tarjoaa lapsille luonnonkauniin, rauhallisen ja turvallisen ympäristön, missä kaikki tarvittava- koulu, leikkipuisto, metsä, kauppa, kirkko ja kirjasto, ovat kävelymatkan päässä. Yhdessä kunnan eri toimijoiden kanssa rakennamme lasten elämää avartavaa, lapsuutta arvostavaa ja sukupolvien kohtaamiseen kannustavaa Pukkilaa.

### Varhaiskasvatuksen arvoperusta Pukkilassa

Pukkilalainen varhaiskasvatus perustuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellyille arvoille sekä Pukkilan kunnan arvoille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet nostavat vahvasti esille lapsilähtöisen, lapsen osallisuutta korostavan pedagogiikan. Lasten osallisuus toiminnan ideointiin, suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin sekä lasten mielenkiinnon kohteet toiminnan lähtökohtana sekä innostavat että toisaalta haastavat varhaiskasvatuksen ammattilaisia tarkastelemaan omaa toimintaansa ja pohtimaan työtään uudesta näkökulmasta. Pukkilan kunta painottaa kaikessa toiminnassa rohkeutta, läheisyyttä ja sujuvuutta. Varhaiskasvatuksessa nämä arvot näkyvät:

**Rohkeutena** uudistua varhaiskasvatuslain ja -suunnitelman mukaiseksi, missä lapsen etu on ensisijalla ja



toiminta on lapsilähtöistä. Rohkeasti suojelemme ja edistämme lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Rohkeus näkyy päätöksenteossa ja halukkuudella uudistua, sen sijaan, että turvautuisimme vanhaan- “aina ollaan tehty näin” toimintaan. Rohkeus saa tasapainoa toimintakulttuurista, missä kaikkien mielipiteitä huomioidaan ja asioista yhteisesti keskustellaan.

**Läheisyys**, käytännöllisyys ja tuki arjessa. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa lähellä- ja läsnäoloa toimiessa lasten, huoltajien tai kollegojen kanssa. Tuemme lasten

perheidentiteettiä ja perhesuhteita siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Läheisen ja välittävän kasvatusyhteistyön lisäksi olemme myös sijainniltamme lähellä perheitä sekä kunnan muita toimijoita ja palveluja — Päiväkoti Vekara sijaitsee Pukkilan keskustassa. Työyhteisössämme näkyy läheisyys vahvana kollegiaalisena yhteistyönä ja toistemme arvostamisena.

Arjen **sujuvuuden** takaamiseksi on päiväkoti avoinna tavallisimmin klo 6 – 17.30 välisenä aikana, mutta työssöolon perusteella tarjoamme myös iltta-, viikonloppu- ja yöhoitoa. Sujuvuutta lisää asiointi varhaiskasvatuksen sähköisen järjestelmän Daisyn kautta. Varhaiskasvatuspalveluja on pienessä kunnassa tarjolla monipuolisesti, kunnallisen päiväkodin ja perhepäivähoidon lisäksi tarjolla on myös palveluseteli yksityisen varhaiskasvatuspalvelun saamiseksi. Pukkilassa on huomioitu perheiden erilaiset hoidontarpeet siten, että varhaiskasvatusmaksut ovat hoitoaikaperusteisia. Maksuluokkia on viisi, mikä mahdollistaa perheille joustavuutta ja säästöjä varhaiskasvatusmaksuissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvot ovat:

#### *Lapsuuden itseisarvo*

*Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen.*

*Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja*



## Kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen aloittaminen on suuri muutos lapsen ja perheen elämässä. Tätä muutosta haluamme pehmentää, tarjoamalla vanhemmille on mahdollisuutta tutustua yhdessä lapsen kanssa etukäteen tulevaan hoitopaikkaan ja lapsen tuleviin kasvattajiin. Yhteistyö alkaa huoltajien yhteydenotosta varhaiskasvatukseen (paikka haetaan sähköisesti Pukkilan eDaisyn kautta, linkki tietojärjestelmään löytyy Pukkilan kunnan nettisivuilta). Huoltajat saavat päätöksen varhaiskasvatuspaikasta paperisena tai sähköisenä.

Tutustuminen varhaiskasvatukseen räätälöidään lapsen perheen ja aikataulun mukaan. Tarjoamme perheille kotikäynnin mahdollisuutta ennen varhaiskasvatuksen aloitusta. Kotikäyntiin osallistuu kaksi kasvattajaa. Kotikäynnin tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus tutustua kasvattajiin omassa tutussa ja turvallisessa kotiympäristössään ja huoltajan keskustella häntä askarruttavista asioista- kertoa lapsestaan, perheen toiveista sekä saada tietoa varhaiskasvatuksen toiminnasta. Perheellä on mahdollisuus tulla myös varhaiskasvatusyksikköön tutustumiskäynneille. Tutustumiskäynnit ovat maksuttomia ja niiden määrä ja muoto sovitaan tapauskohtaisesti.

## Päiväkoti Vekara

Päiväkoti Vekarassa toiminta on ryhmämuotoista. Ryhmät suunnitellaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi. Ryhmien muodostamisessa otetaan huomioon lasten ikä, sisarussuhteet ja tuen tarve sekä henkilöstön mitoittamiseen tai enimmäiskokoon liittyvät säännökset ja kunnalliset mahdollisuudet. Päiväkoti Vekarassa on kolme ryhmää, joista kaksi ovat 3-5 vuotiaille tarkoitettuja ja yksi alle 3-vuotiaiden ryhmä. Lisäksi käytössä ovat pienryhmätilat. Päiväkoti Vekara on pieni yksikkö, joten kaikki lapset ja aikuiset tulevat toisilleen tutuiksi ryhmistä huolimatta. Esim. aamu- ja iltahoito järjestetään yhdistetyissä ryhmissä, jossa kaikki varhaiskasvatuksen työntekijät työskentelevät vuorollaan.

## Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä voidaan järjestää perhepäivähoitajan tai lapsen kotona, kolmiperhepäivähoitona tai ryhmäperhepäivähoitona. Perhepäivähoito on kodinomaista ja siinä opitaan monipuolisesti arjen taitoja oman hoitajan ohjauksessa leikin avulla. Perhepäivähoitajat tekevät tiivistä yhteistyötä perhepäiväohjaajan ja päiväkodin kanssa. Perhepäiväohjaaja tukee perhepäivähoitajaa tavoitteellisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Suuret tapahtumat ovat yhteisiä, mutta perhepäivähoitajilla voi olla myös omia tapahtumia. Perhepäivähoidon varahoitopaikkana toimii päiväkotiki Vekara. Yhteistyö perhepäivähoidon ja päiväkodin kanssa on suunniteltua ja toimivaa - näin taataan kaikille lapsille tuttu hoitopaikka joka tilanteessa.

## Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus (aamu- ja iltapäivähoito)

Esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta (aamu- ja iltapäivätoimintaa) järjestetään koulun tiloissa Kirkkonkylän koululla.

## Yksityiset varhaiskasvatuspalvelujen tuottajat- palveluseteli

Pukkila tarjoaa huoltajille mahdollisuutta käyttää varhaiskasvatuspalveluja myös yksityiseltä, Pukkilan kunnan hyväksymältä palveluntuottajalta. Kun hoitopaikka on löytynyt, täytetään kunnan sivuilla sähköinen varhaiskasvatushakemus- palvelusetelihakemus. Palveluseteliä haetaan lapsikohtaisesti. Palvelusetelin arvon määrittämiseksi toimitetaan tulotiedot tai suostumus korkeimpaan maksuun sähköisen asioinnin kautta. Sähköiseen asiointipalveluun kirjaudutaan pankkitunnuksilla. Palvelusetelipäätöstä ei voi tehdä ilman tuloseselvitystä. Palveluntuottajan hyväksytyä lapsen hoitosuhteen ja tuloseselvityksen ollessa valmis, tehdään palvelusetelipäätös. Kun hyväksytään päätöksen sähköinen tiedoksianto, lähetetään päätöksestä tieto sähköpostiviestillä ja se on luettavissa sähköisessä asiointipalvelussa. Muutoin palvelusetelipäätös lähetetään huoltajalle postitse. Palveluntuottajalle lähetetään ilmoitus palvelusetelistä. Kun palvelusetelipäätös on saatu, huoltajat tekevät palveluntuottajan kanssa hoitosopimuksen ja sopivat varhaiskasvatukseen liittyvistä yksityiskohdista (palveluntuottaja määrittelee mm. irtisanomisajan). Palvelusetelin myöntämisen yhteydessä mahdollinen varhaiskasvatushakemus Pukkilan varhaiskasvatukseen poistetaan. Mikäli lapsella on kunnallinen hoitosuhde eikä perhe ole irtisanonut hoitosuhdetta, se päätetään palvelusetelin myöntämistä edeltävään päivään. Kotihoidontuen maksaminen päättyy päivään, josta palveluseteli on myönnetty lapselle. Mikäli perhe saa kotihoidontukea, tulee heidän ilmoittaa Kelaan päivämäärä, josta alkaen palveluseteli on myönnetty.

## Siirtyminen toiseen ryhmään tai toiseen toimintayksikköön Pukkilassa

Kesken toimintakauden varhaiskasvatuksessa aloittavat lapset voidaan sijoittaa joustavasti kumpaan tahansa 3-5 vuotiaiden ryhmään tai alle 3-vuotiaiden ryhmään, riippuen lapsen tarpeista. Ryhmäjako mahdollistaa pysyvyyttä ja sujuvuutta kasvatushenkilöstön, perheiden ja lasten välillä pidemmän aikaa ja sisarusten sijoittamisen joko samaan tai eri ryhmään.

Päiväkodin sisällä uusiin ryhmiin siirtyvien lasten uudet aikuiset tutustuvat lapsille laadittuihin varhaiskasvatussuunnitelmiin ja varaavat aikaa keskusteluun huoltajien kanssa ryhmän vaihtoon liittyvissä asioissa ja kysymyksissä. Tavoitteena on, että uudessa ryhmässä olisi käsitys lapsesta ja hänen tarpeistaan sekä huoltajien toiveista ennen kuin lapsi siirtyy uuteen ryhmään.

Ryhmää vaihtavat lapset tutustuvat uusiin tiloihin sekä ryhmän aikuisiin ja uusiin leikkikavereihin etukäteen. On tärkeää, että siirtymisestä puhutaan ja sitä käsitellään yhdessä lapsen kanssa päiväkodissa ja kotona. Vekarassa pidetään ryhmien ovet avoimina ja mahdollistetaan lasten liikkuminen ryhmien välillä. Myös varhaiskasvatuksen työntekijät voivat siirtyä toiseen ryhmään tarpeen mukaan (esim. jos henkilökuntaa puuttuu).

Lapsen siirtyminen esiopetukseen tai toisen varhaiskasvatuksen järjestäjän toimintaan Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyessä lapsilla ja huoltajilla on mahdollisuus tutustua esiopetusryhmän aikuisiin ja tiloihin. Siirtymävaiheessa pidetään tiedonsiirtopalaveri, jossa varhaiskasvatuksen henkilökunta kertoo lapsista esiopettajille huoltajien kanssa läpikäydyn *Esikouluun siirtyvä lapsi* lomakkeen pohjalta. Mukana palaverissa on myös koulun rehtori, erityisopettaja ja terveydenhoitaja. Tiedonsiirto tapahtuu aina huoltajan luvalla. Jos lapsi siirtyy toiseen varhaiskasvatusyksikköön perhe voi toimittaa lapsen vasu-asiakirjan kyseiseen toimipaikkaan. Perheen luvalla varhaiskasvatusyksiköt voivat olla yhteydessä toisiinsa lapsen asioissa.

## Yhteistyön periaatteet

### Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

*Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa.<sup>3</sup>*

*Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkeja molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi.<sup>4</sup>*

*Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatus työn tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa.*

Pukkilan varhaiskasvatuksessa kehitämme huoltajien kanssa yhteistä ymmärrystä siitä, mikä lasten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi on olennaista ja tärkeää. Huoltajien kanssa vaihdetaan kuulumisia päivittäin. Käytössä on *kuulumiset päivästä*-lomake, mihin kirjataan tapahtumat lasten päivästä. Tärkeät tiedot lapsista, huoltajien palautteet ym. kirjataan tiimien viestivihkoihin henkilökunnan luettavaksi. Huoltajilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin ja kehittämiseen vanhempainilloissa sekä lapsen vasupalaverin yhteydessä. Joka toinen vuosi pyydetään huoltajia osallistumaan asiakastyytyväisyyskyselyyn, missä on mahdollisuus antaa rakentavaa palautetta ja kehittämisideoita sekä arvioida varhaiskasvatuspalvelujen laatua huoltajien näkökulmasta. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään varhaiskasvatuksen tietojärjestelmää Daisyä, mikä mahdollistaa esim. viestinnän, dokumentoinnin ja vasu asiakirjan päivittämisen puolin ja toisin. Pienellä paikkakunnalla huoltajien verkostoituminen tapahtuu luonnollisesti ja yhteinen

<sup>3</sup> Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

<sup>4</sup> Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §



toiminta erilaisissa varhaiskasvatuksen järjestämässä tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä sekä antaa tukea henkilöstön työlle.

## Monialainen yhteistyö

*Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen toimintayksiköissä lasten tarpeita vastaavasti. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet.<sup>5</sup>*

Pukkilassa tehdään yhteistyötä opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa. Meille tärkeitä varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat myös seurakunta, Porvoon musiikkiopisto, MLL sekä ruoka- ja siivouspalvelut. Pukkilassa tehdään yhteistyötä myös neuvolan, lastensuojelun/perhetyön sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden, kuten puheterapeuttien, toimintaterapeuttien sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

*Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä.*

## Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys

*Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Varhaiskasvatuksessa oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keuholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillaessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa sekä tulkitessaan niitä kokemuksia vertaisryhmässään. Lapset oppivat myös leikkien, liikkeiden, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.*

*Oppimisen lähtökohdina ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokijassaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innosta oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.*

Pukkilalaisessa varhaiskasvatuksessa haluamme kohdata jokaisen lapsen sensitiivisesti ja lämpimästi. Näin toimimalla pohdimme esimerkiksi sitä, huomaammeko arjessa tarttua lasten viesteihin siten että ne antaisivat meille kasvattajille merkityksellistä palautetta päiväkodin toiminnasta, ilmapööristä ja vuorovaikutuksesta. Jokaisen lapsen pitää pystyä luottamaan siihen, että hänen viesteillään on todellista merkitystä. Haluamme antaa lapselle kokemuksen, että aikuinen ottaa hänen viestinsä tosissaan ja että viestinnän avulla lapsi todella voi vaikuttaa asioihin.

Uusi oppimiskäsitys pähkinäkuoressa on ilon kautta oppiminen. Pohdimme jatkuvasti, miten saamme kiireen pysähtymään, jotta voisimme yhdessä lasten kanssa ihmetellä elämää. Ihmettelemällä erilaisia ilmiöitä, esineitä ja asioita, syntyy monia oivalluksia niin lapsille kuin aikuisillekin. Oivallusten kautta opittu liittyy luonnollisesti osaksi laajempaa ymmärrystä. Toiminnassamme leikki korostuu varhaiskasvatusikäisen lapsen tärkeimpänä toimintamuotona. Ymmärrämme leikin itseisarvon lapselle sekä sen toiminnallisen pedagogisen merkityksen.

---

<sup>5</sup> Varhaiskasvatustilain 7 ja 22 §

## Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa leikkiä, liikkumista ja osallisuutta edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö. Haluamme toiminnassa korostaa lapsen oma-aloitteellisuutta. Päiväkotitilat mahdollistavat lapsen luovan ajattelun ja kokeilun. Päiväkodista löytyy monenlaisia leikkitiloja, taiteellista kokemista ja tutkimista mahdollistavat ateljee ja verstat sekä liikkumiseen on ryhmätilojen lisäksi liikuntasali. Ruokasalissa mahdollistuu lasten omatoimisuus ja yhdessäolon merkitys, kotikeittiössä voidaan yhdessä lasten kanssa leipoa ja kokeilla ruuan valmistamista. Lelut ja materiaalit ovat lasten ulottuvilla, piha-alue on porrastettu, joten leikkejä voidaan jakaa eri alueille ja tuoda eri tasoja liikkumiseen.

Oppimisympäristöjä suunnittelemme ja rakennamme yhdessä lasten kanssa ja siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Kielellinen kehitys, kielitietoisuus ja kulttuurinen moninaisuus sekä lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä. Pukkilan varhaiskasvatuksen arjen käytänteitä, tapahtumia ja tilojen käyttöä suunnittelemme yhdessä koko henkilöstön kesken peda- ja talopalaverissa sekä kehittämissäpäivinä.

Varhaiskasvatuksessa teemme luontaista yhteistyötä kunnan eri toimijoiden kanssa. Pukkilan monipuolinen ympäristö ja kulttuuritarjonta antavat hyvät mahdollisuudet lähiympäristöjen hyödyntämiseen. Lasten kanssa käymme retkillä mm. lähimetsissä, leikkipuistossa, kirjastossa, kaupassa ja lähiliikuntapaikoilla. Esiopetukseen



siirtymässä oleville lapsille olemme järjestäneet mahdollisuuden uintiretkiin Onnin hyvinvointikeskuksessa.

Yhteisesti sovitut toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen toimintakulttuurin. Lasten hyvinvointia edistämme antamalla mahdollisuuden päivän aikana rauhoittua ja levätä sekä tarjoamme monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toiminnassa pyrimme kiireettömään ja rauhalliseen arkeen, missä on selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne. Tämä edistää sekä lasten, että aikuisten hyvinvointia ja keskittymistä. Henkilöstön positiivinen asenne ja esimerkki myönteisestä vuorovaikutuksesta vahvistavat koko ryhmän turvallisuutta ja moninaisuutta hyväksyvän ilmapiirin.

Turvalliseen varhaiskasvatukseen kuuluu tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Turvallisuudessa suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus ovat keskeinen toimintatapa. Lapsille tarjoamme mahdollisuuden kohdata hyväksyttävii riskejä innostavissa, haastavissa ja valvotuissa leikki- ja oppimisympäristöissä. Hyvät toiminnan rakenteet ovat merkityksellisen tärkeitä kiusaamisen ehkäisyssä. Joustava toiminta erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen, edistää keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

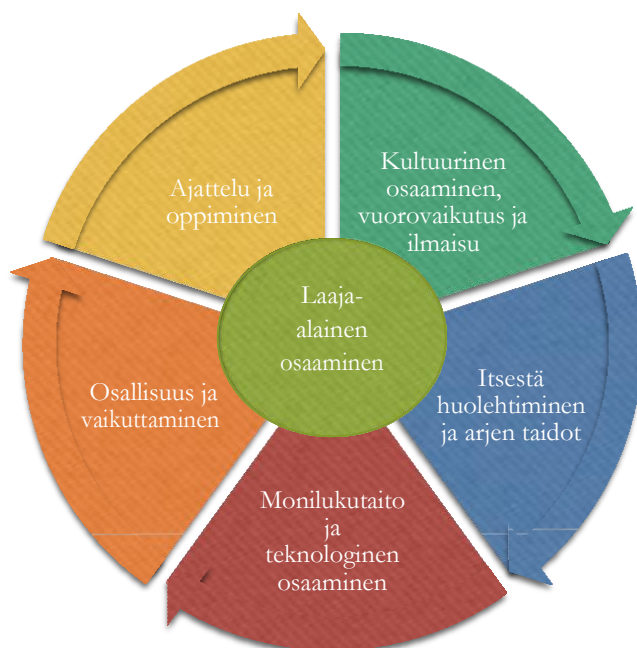
Arjen valinnoilla ja toiminnalla suhtaudumme luontoon ja ympäristöön vastuullisesti. Välineitä ja tiloja käytämme yhteisvastuullisesti ja kohtuullisesti ja tarpeen tullen tavaroita voidaan korjata ja uusiokäyttää. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

## Laaja-alainen osaaminen varhaiskasvatuksessa

*Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla.*

*Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia.*

*Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin.*



Kuvio 1. Laaja-alainen osaaminen (OPH)

### Ajattelu ja oppiminen

*Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa.*

*Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyYTEEN ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntamaan ja ylläpitämään tarkkavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omaan kykyihinsä.*

Varhaiskasvatuksella on tärkeä merkitys ohjata lasta luottamaan osaamiseensa ja havaitsemaan edistymistään. Rohkaisemme lapsia tutkimaan ja ihmettelemään, kyseenalaistamaan ja kysymään. Kannustamme ja autamme lapsia löytämään ratkaisuja erilaisiin tilanteisiin. Parhaat kysymykset ja havainnot syntyvät spontaanisti arjen tilanteissa ja aikuisten läsnäolo mahdollistaa niiden huomioimisen toiminnassa. Positiivisuus ja hyvinvointi ovat edellytys oppimiselle. Positiivisen pedagogiikan menetelmiä ja laaja-alaisia hyvinvointi- ja elämäntaitoja harjoittemme päivittäin, sekä aikuiset, että lapset.

### Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu



*Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa.*

*Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita.*

*Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille.*

*Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja*

*kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailubetket ja jublat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.*

*Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitaitilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa.*

Pukkilassa varhaiskasvatushenkilöstö toimii mallina ja rohkaisee lapsia kohtaamaan toisiaan ystävällisesti ja suvaitsevaisesti. Harjoittemme yhdessä arjen hyviä tapoja ja yhteisten sääntöjen noudattamista eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Eri kulttuuritaustoista peräsin olevien satujen, musiikin, ruokaperinteiden ja muun vastaavanlaisen kautta edistämme kulttuureihin tutustumista ja lapsen kulttuuri-identiteetin rakentumista.

### Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

*Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävästä elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten*

*myönteistä subtautumista tulevaisuuteen. Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.*

Turvataitokasvatuksen toteuttamiseksi käytämme Pukkilassa erilaisia menetelmiä ja oppimateriaaleja. Pienryhmissä harjoitellaan “pienin askelin” ohjelman avulla sosiaalisia- ja hyvän kaverin taitoja. Jokapäiväiseen itsestä huolehtimiseen ja turvallisuuteen kuuluu myös ympäristössä liikkumisen taitoja. Liikenneturvallisuustyöryhmä antaa vinkkejä varhaiskasvatuksen liikenneturvallisuusvälineisiin, oppimateriaaleihin sekä erilaisiin tapahtumiin.

### Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

*Monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista osaamista tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille*



*soveltuvia kulttuuripalveluja. Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä sekä tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Digitaalista dokumentointia hyödynnetään leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna tieto- ja viestintäteknologiaa edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia tieto- ja viestintäteknologian monipuoliseen ja turvalliseen käyttöön.*

Monilukutaidon tarkoituksena on oppia ymmärtämään ja tulemaan itse ymmärretyksi sekä suhtautumaan maailmaan samaan aikaan avoimesti sekä terveen kriittisesti. Lasten kanssa toimiessa käytämme ja tutkimme mediaa sekä tuotamme sitä myös itse. Mediakasvatuksessa on myös tärkeä yhteisten sääntöjen luominen sekä ikärajoituksista keskusteleminen. Aikuisilla on lapsia suojeleva näkökulma siihen, mitä lapset näkevät mainoksissa tai millaista musiikkia kuuntelevat.

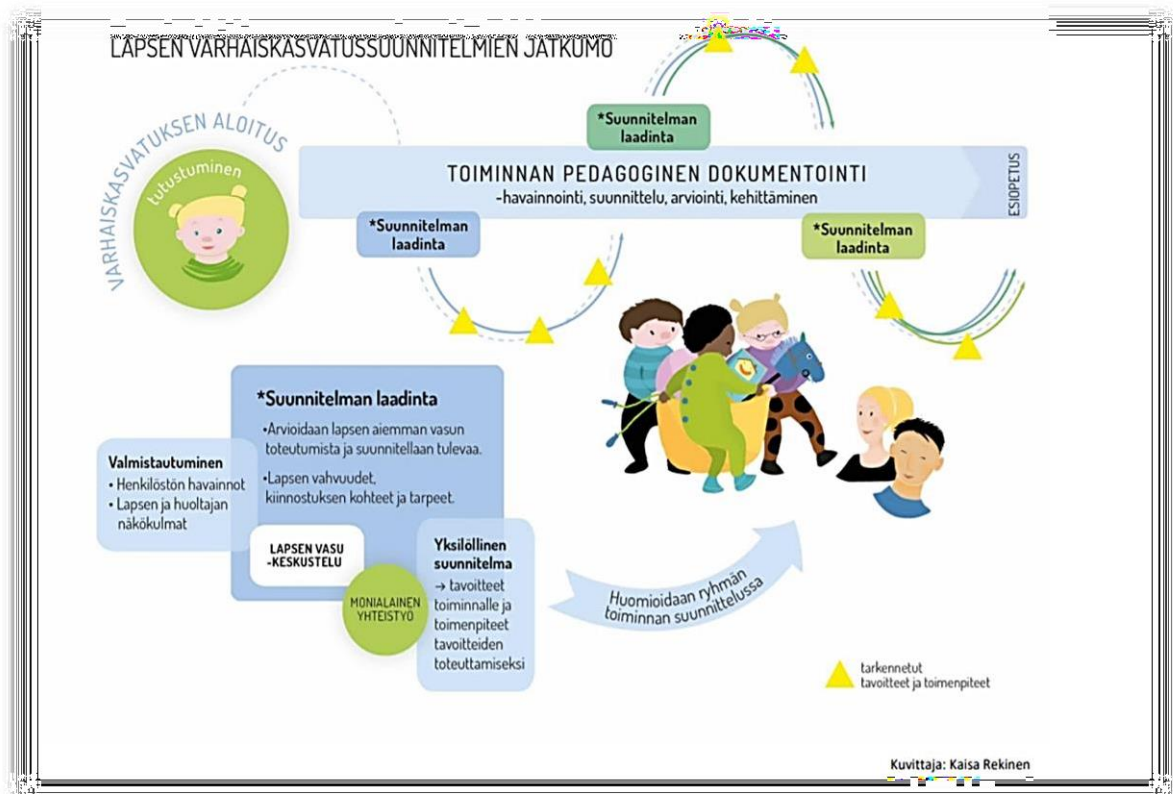
## Osallistuminen ja vaikuttaminen

*Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.*

Osallistuminen ja vaikuttaminen mahdollistavat lapselle kuulluksi tuleminen. Kohtaamme jokaista lasta arvostavasti sekä tuemme lapsen taitoja ja halukkuutta osallistua yhteiseen toimintaan. Vastaaamme lasten aloitteisiin ja sallimme lasten vaikuttaa.

## Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

*Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturvaamaan oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatus-, opetus- ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoitossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma.<sup>6</sup>*



## Kuvio 2. Lapsen vasun prosessikuva (OPH)

Varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu) laaditaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa asetetaan yhdessä toiminnalle tavoitteita, joilla edistetään lapsen suunnitelmallista kasvatusta, opetusta ja hoitoa.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista. Lapsen vasun laadintaan kuuluu monia vaihteita. Keskustelun ja kirjaamisen lisäksi lapsia havainnoidaan ja heidän vahvuuksiaan, tarpeitaan ja mielipiteitään selvitetään. Lisäksi vasussa arvioidaan lapsen aikaisemman vasun

---

<sup>6</sup>Varhaiskasvatuslaki 23 §

toteutumista. Lapsen vasun laadintaan – havainnointiin, dokumentointiin ja arviointiin osallistuu moniammatillisesti koko lapsen kanssa toimiva kasvattajatiimi.

*Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoitossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa.<sup>7</sup>*

Lapsen vasun ensimmäinen vasukeskustelu on alkukeskustelu. Tämän jälkeen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään aina tarvittaessa tai vähintään kerran vuodessa. Lapsen vasu-keskustelussa on mukana myös lapsi ikätasonsa mukaisesti. Lapsen vasun lomakkeena käytetään Daisyn vasulomaketta, joka tallennetaan tietojärjestelmään. Järjestelmään voidaan tehdä kirjauksia pitkin vuotta. Huoltajilla on mahdollisuus lukea kirjauksia Daisystä ja halutessaan lisätä ja tarkentaa kohtia, kuten esimerkiksi: *huoltajien havaintoja ja lapsen mielipide ja toiveet*. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan ja täydentää vasulomaketta omalta osaltaan.

*Varhaiskasvatuksen opettajan asiantuntijuutta voidaan käyttää perhepäivähoitossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen osallistuvat tarpeen mukaan myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot.<sup>8</sup>*

Varhaiskasvatusjohtaja turvaa kasvattajatiimille työn suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin edellytykset. Perhepäivähoitossa suunnitelman laativat perhepäivähoitajat yhteistyössä perhepäiväohjaajan kanssa.

*Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä.<sup>9</sup> Varhaiskasvatustilain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen.*

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma arkistoidaan tietosuojalain mukaisesti määräaikaaisesti sähköisessä tietojärjestelmässä ja määräajan päädyttyä paperisena. Lapsen siirtyessä toiseen varhaiskasvatuspaikkaan tai varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, lapsen vasun kopio annetaan huoltajalle. Lapsen vasu on salassa pidettävä. Lapsen vasua voi lukea, mikäli henkilö sitä tehtävänsä hoitamiseksi tarvitsee. Myös opiskelija voi tarvita harjoittelussaan tietoa lapsen vasusta. Opiskelijat allekirjoittavat sopimuksen salassapidosta.

---

<sup>7</sup> Varhaiskasvatustilain 23 §

<sup>8</sup> Varhaiskasvatustilain 23 § ja HE 40/2018 vp, s. 99

<sup>9</sup> Varhaiskasvatustilain 40 §



## Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ja sen kehittäminen

*Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tabuttomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohdaksi on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä.*

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista

### Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

*Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.*





*Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirahaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.*

*Henkilöstö tukee lasten vertaissubteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssubteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen. Lapselle leikin merkitys syntyy leikeistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia subteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä.*

*Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.*

*Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätämään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisuuden sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella.*



Oppimisympäristöjen suunnittelussa huomioimme mahdollisuudet:

- yksin ja rinnakkaisleikkiin
- yhteisleikkiin
- kontakti- ja vuorovaikutusleikkiin, esineleikkiin



- kuvitteluleikkiin
- sääntöleikkiin

*Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiansa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikeissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä. Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnointia käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla. Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja.*

*Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa*

*Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.*



Pukkilassa tuemme ja rikastamme leikkiä lapsen ikätason sekä leikin kehitysvaiheen mukaisesti vasun

(2018) määrittelemällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen alueet sekä oppimisen alueiden sisällöt täydentävät leikkiä.

## Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo varhaiskasvatuksessa

*Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.*

*Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.*

Lasten osallistamiseksi tarvitsemme:

- myönteisiä olosuhteita ja ilmapiiriä
- aikuisen kykyä kerätä lapsesta eri tavoin tietoa ja päästä sisälle lapsen maailmaan
- aikuisen kykyä hyödyntää lapsilta saatavaa tietoa yhteisen toiminnan pohjaksi
- aikuisen kiinnostusta kehittää osallisuutta edistäviä toimintatapoja omassa työssään

*Inklusiivisessä toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta<sup>10</sup> ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa... Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä.*

Lapset saavat osallistua toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin omien edellytystensä mukaisesti. Lasten toiveita kuunnellaan ja heidän mielenkiinnon kohteitaan otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Lapsille tehdään mielipidekysely päiväkodin toiminnoista ennen varhaiskasvatuskeskusteluja.

Pukkilan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään säännöllisesti eri tasoilla- yksilötaso, ryhmä/ tiimitaso, yksikkötaso ja varhaiskasvatus kokonaisuutena. Toimintakulttuurin kehittämiskohteet muodostuvat henkilöstön ja asiakkaiden palautteiden ja pedagogisen työn arviointien perusteella. Viikoittain toteutuviissa tiimipalaverissa toimintaa suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään henkilöstön toimesta. Tiimit arvioivat oman ryhmän osalta varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelman toteutumista toimintakauden päätyttyä, touko-kesäkuussa. Päivittäinen arviointi ja kehittäminen koskee enimmäkseen yksilötasoa ja omaa ryhmää sekä päivittäistä yhteistyötä huoltajien kanssa. Vuosittain käydään myös henkilökohtaiset kehityskeskustelut varhaiskasvatusjohtajan kanssa.



<sup>10</sup> Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

*Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia.*

## Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus varhaiskasvatuksessa

*Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä.*

*Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.*

Pukkilalaisessa varhaiskasvatuksessa tutustumme lasten kanssa erilaisiin kulttuureihin. Yhdessä luomme oppimisympäristön, jossa vahvistetaan kulttuurien välisiä yhteneväisyyksiä ja positiivista ilmapiiriä.

## Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

*Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.*

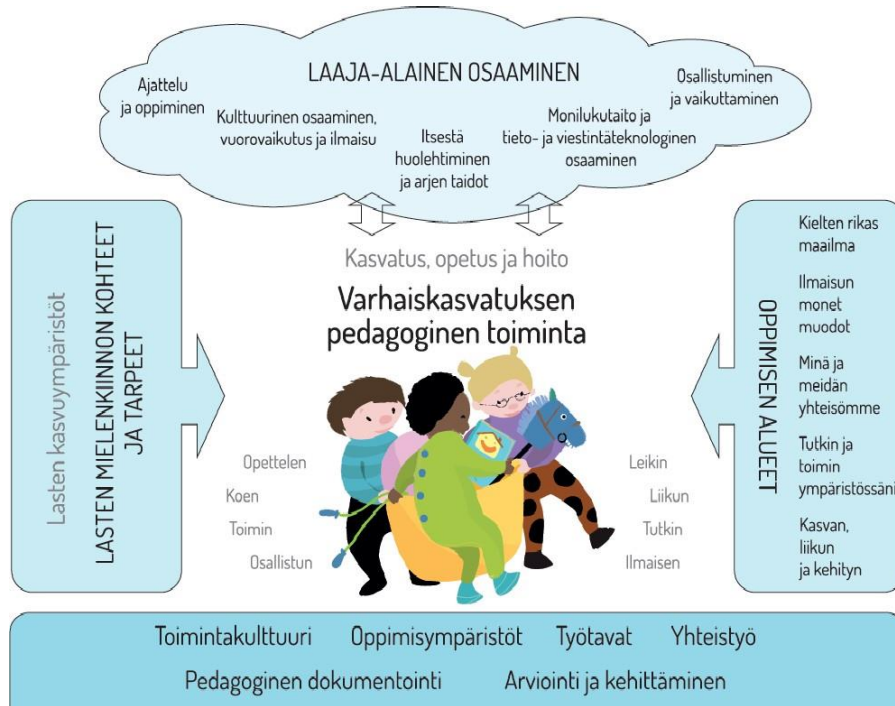
*Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä.<sup>11</sup> Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnustetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen.*

---

<sup>11</sup> Varhaiskasvatuslaki 10 §

# Varhaiskasvatuksen pedagogiikka

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.



Kuvio 3. Pedagogisen toiminnan viitekehys (OPH)

## Oppimisen alueet varhaiskasvatuksessa

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä.

Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja ehytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti.

Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetus suunnitelman perusteiden<sup>12</sup> mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:



Ehytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohhta.

Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkeistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

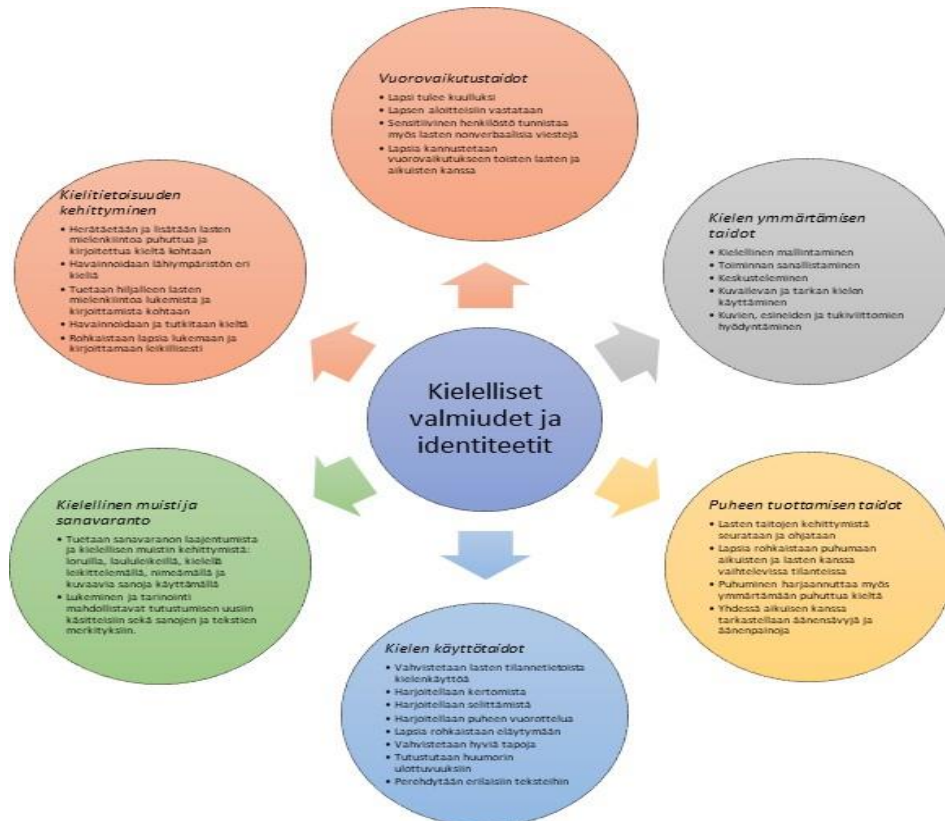
<sup>12</sup> Esiopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014

*Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.*



## Kielten rikas maailma

*Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen*



*kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.*

*Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.*

Kielen kehityksen keskiössä on se, että lapset ympäröidään rikkaalla kielimaailmalla. Meille on päivittäisessä toiminnassa tärkeää lämmin vuorovaikutus ja lapsen sensitiivinen kohtaaminen. Tuemme ja rohkaisemme lasta ja hänen oivalluksiaan sekä sanojen tuottamisyrittäisiään. Tiedämme lapsen innostuvan kielestä yhä enemmän hänen huomattessaan, että sanoilla on merkityksensä ja toiset ymmärtävät häntä. Ymmärrämme kasvattajina myös sen, että kielen avulla tuotamme tulkintoja, jotka vakiintuessaan saattavat vaikuttaa olennaisesti koko ryhmän toimintaan. Siitä syystä olemme tarkkoja, ettei kukaan lapsista leimaannu aikuisen puheissa. Kielen kehittyminen on tärkeää myös lapsen sosiaalisen- emotionaalisten taitojen tukemiseen ja itsesäätelyyn. Kielellistä kehitystä tuemme varhaiskasvatuksessa näiden kuuden elementin kautta:

## Ilmaisun monet muodot

*Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa.*

Ilmaisulla on moninaisia muotoja, ja niiden tavoitteellinen tukeminen varhaiskasvatuksen arjessa edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista merkittävästi. Ilmaisun monet muodot auttavat lapsia jäsentämään ja tulkitsemaan ympäröivää maailmaa sekä omaa merkitystään itseään ilmaisevana yksilönä ja arvokkaana yhteisön jäsenenä. Taide avaa lapselle oven, jossa kaikki on mahdollista ja vain mielikuvitus asettaa rajat toiminnalle. Päiväkotit Vekaran ateljee, verstat ja liikuntasali mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Varhaiskasvatuksessa tarkastelemme lasten luovaa ilmaisua monisyisenä prosessina, eikä vaan kapea-alaisesti tuotoksena. Lapsen juuri kuljettu matka luovan ilmaisun





parissa sisältää monia oivalluksia, kokemuksia, oppimista, harjoittelua sekä ajatuksia. Toiminnassamme pyrimme tavoitteellisesti tukemaan lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä ja heidän tutustumista eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön seuraavasti (Vasu 2018):

### Musiikillinen ilmaisu

- Elämyksellinen kuunteleminen
- Ääniympäristön havainnointi
- Tutustuminen äänen kestoön, tasoon, sointiväriin ja voimaan
- Musiikin kuuntelu, laulaminen sekä erilaisten soittimien kokeileminen
- Musiikin mukaan liikkuminen.
- Kokemukset perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoitamisesta.
- Musiikin herättämien ajatusten ja tunteiden ilmaisemisen mielikuvitusta käyttämällä



*Varhaiskasvatuksen musiikillisessa ilmaisussa tuotamme lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistamme lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Musiikillisen ilmaisun kehittymistä tukee: Musiikillinen ilmaisu ei saa rajoittua vain yksittäiselle tuokiolle vaan sen olemassaolon tiedostamme arjessa kaiken aikaa. Vasu määrittelee, että musiikin mahdollisuuksia tulee huomioida myös elämyksellisyyden ulottuvuudesta käsin. Ääniympäristöön tutustuminen luo pohjaa äänen perusominaisuuksien- kuten äänen kesto, taso, sointiväri ja voima, oppimiselle.*

### Kuvallinen ilmaisu

- Toiminnassamme:
- Kehittämme lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön.
- Lapset saavat nauttia kuvien tekemisestä.
- Tarjoamme esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteesta.
- Harjoitteleme kuvallista ajattelua, havainnointia ja kuvien tulkintaa.
- Kehitämme moniaistisia kuvan tekemisen taitoja.
- Rakennamme yhteyksiä kuvallisen ilmaisun avulla muihin ilmaisun muotoihin
- Kokeillemme erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä.



- Lasten kanssa havainnoimme heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita.
- Ohjaamme lapsia tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä
- Kuvia tarkasteltaessa kiinnitämme huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin ja materiaaleihin.
- Kuvien avulla tutustumme tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Tarjoamme lapsille kädentaidollisen toiminnan kuten muovailun, rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät.
- Lapset saavat ideoita ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä.

### Sanallinen ja kehollinen ilmaisu

- Mahdollistamme lapsille harjoituksia ja leikkejä monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään.
- Työstämme yhdessä lasten kanssa heidän mielikuvituksestaan nousevia tai kokemiaan ja havaitsemiaan asioita.
- Lapset saavat kokemuksia spontaanista ja yhteisesti suunnitellusta ilmaisusta
- Hyödynnämme monipuolisesti lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

### Minä ja meidän yhteisömme

*Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista.*

Toiminnassamme kehitämme lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitellaan siinä toimimista seuraavin tavoin (Vasu 2018):

#### Eettinen ajattelu

- Pohdimme lasten kanssa erilaisia eettisiä kysymyksiä, esim. ystävyys, oikea ja väärä, oikeudenmukaisuus.
- Vahvistamme lasten turvallisuutta ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta
- Pohdimme lasten kanssa ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita

#### Katsomuskasvatus

- Tutustumme lapsiryhmässä läsnä oleviin uskontoihin ja muihin katsomuksiin
- Edistämme ymmärrystä ja kunnioitusta eri katsomuksia kohtaan
- Tutustumme eri katsomusten ja uskontojen perinteisiin, kuten juhliin, pukeutumiseen ja ruokailuun
- Pohdimme yhdessä lapsia askarruttavia elämänskysymyksiä
- Teemme yhteistyötä huoltajien kanssa heidän taustaansa ja katsomuksiaan arvostaen

#### Lähiyhteisön menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus

- Suuntaamme lasten mielenkiinnon historiallisiin asioihin luomalla mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin, missä tiedon lähteenä toimivat esimerkiksi lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt
- Nykyhetkeä tarkastelemme monipuolisesti pohtimalla lasten kanssa heitä kiinnostavia tai askarruttavia ajankohtaisia asioita. Tutustumme lähiyhteisön moninaisuuteen- ihmisiin, sukupolviin ja perheisiin, tavoitteenamme on kasvattaa lapsia oivaltamaan, että vaikka ihmiset ovat erilaisia, he ovat samanarvoisia
- Pohdimme tulevaisuutta tarkastelemalla mahdollisuutta vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen

## Mediakasvatus

Varhaiskasvatuksessa tulisi toteuttaa mediakasvatusta tietoisesti ja kokonaisvaltaisesti lastemme mediataitojen kehittämiseksi ja vahvistamiseksi. Toiminnassamme huomioimme mediakasvatusta seuraavin tavoin (Vasu 2018):

- Tuemme lapsen mahdollisuutta toimia aktiivisesti ja ilmaisemaan itseään yhteisössään
- Tutustumme eri medioihin
- Kokeilemme median tuottamista leikkillisesti ja turvallisessa ympäristössä
- Pohdimme yhdessä lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta
- Harjoittelemmme lähde- ja mediakriittisyyttä
- Ohjaamme lapsia käyttämään mediaa vastuullisesti

## Tutkin ja toimin ympäristössäni

*Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös ympäristökasvatusta ja teknologiakasvatusta. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.*



Pienten lasten oppiminen on kokonaisvaltaista. Tutustumalla erilaisiin ympäristöihin ihmetellen, tutkien, oivaltaen ja pohtien heidän ymmärryksensä ympäröivästä maailmasta laajenee. Varhaiskasvattajat tarkastelevat omaa toimintaa kriittisesti, ymmärtäen, että heidän omat lapsuuden- ja oppimiskokemukset saattavat vaikuttaa kasvatustyöhön ja sen kehittämistarpeen tunnistamiseen. Lasten ihmettely ja oivaltaminen tarvitse aikaa ja tilaa. Pohtimalla ja ihmettelemällä yhdessä lasten kanssa aikuinen ei anna valmiita vastauksia, eikä hänellä täydy olla laajaa tietämystä kaikista asioista. Keskustelujen, pohdinnan, kysymysten ja

vastausten etsimisen prosessi kannustaa lapsia oppimaan- kokeilemalla, syy- ja seuraussuhteita tarkastelemalla, uutta tietoa aikaisempiin käsityksiin, kokemuksiin ja uskomuksiin yhdistelemällä.

## Matemaattinen ajattelu

Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan matemaattisten valmiuksien kehittymistä seuraavilla tavoilla (Vasu 2018):

- Tutustumme matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan kautta

- Kiinnitämme huomiota eri tilanteissa ja ympäristöissä ilmenevään matematiikkaan
- Innostamme lapsia havainnoimaan, kuvailemaan ja pohtimaan matematiikkaa
- Luokittelemme, vertailemme ja järjestellemme asioita ja esineitä
- Etsimme ja tuotamme säännönmukaisuutta
- Tutustumme lukumääriin ja numeromerkkeihin
- Tuemme lukujonotaitoja
- Mittaamme ja harjoittemme sijainti- ja suhdettä
- Harjoittemme tilan ja tason hahmottamista
- Tutustumme kappaleisiin ja muotoihin
- Tuemme geometriasta ajattelua rakentamalla ja askartelemalla
- Harjoittemme aikakäsitteitä



### Ympäristökasvatus

Ekologiset valinnat	Sosiaaliset valinnat	Kulttuurinen kestävyys
Kierrätys	Oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoisuus yhteiskunnassa	Monikulttuurisuus
Veden- ja energian säästäminen	Oikeus erilaisuuteen ja turvalliseen elämään	Kulttuuristen vähemmistöjen kunnioittaminen
Jätteiden lajittelu		

Toiminnassamme huomioimme ympäristökasvatusta seuraavasti (Vasu 2018):

- Opimme ympäristössä, ympäristöstä ja toimimme ympäristön puolesta
- Vahvistamme lapsen luontosuhdetta
- Ohjaamme vastuulliseen toimintaan ympäristössä
- Ohjaamme kohti kestävä elämäntapaa ja harjoittemme siihen liittyviä taitoja
- Tutkimme sekä luontoa että rakennettua ympäristöä
- Havainnoimme luonnon ilmiöitä eri vuodenaikoina
- Tunnistamme eläin- ja kasvilajeja
- Opettelemme etsimään tietoa lapsia kiinnostavista asioista
- Ohjaamme lapsia kunnioittamaan luontoa ja sen kasvillisuutta sekä eläimistöä.

Ympäristökasvatuksen keskeinen käsite on kestävä elämäntapa, sisältäen ekologisia, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia valintoja.



## Teknologiakasvatus

Toiminnassa huomioimme teknologiakasvatusta seuraavin tavoin (Vasu 2018):

- Kannustamme lapsia tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
- Havainnoimme ympäristön teknologiaa
- Keksimme omia luovia ratkaisuja
- Rohkaisemme lapsia esittämään kysymyksiä ja etsimme niihin yhdessä vastauksia ja tekemään niiden pohjalta päätelmiä
- Havainnoimme arjessa esiintyviä teknisiä laitteita
- Tutustumme teknologisiin laitteisiin
- Pohdimme koneiden ja laitteiden turvallista käyttämistä
- Lisäämme ymmärrystä, että rakennettu ympäristö ja teknologia on ihmisten aikaansaama

Teknologiakasvatuksessa perehdytään mm. myös liikenteen rakenteisiin, maa- ja metsätalouteen sekä sähkölinjastoihin. Varhaiskasvatuksessa pidämme tärkeänä, että teknologia määrittäisi merkitykselliseksi ja läheiseksi kaikille lapsille sukupuoleen katsomatta.

## Kasvan, liikun ja kehityn

*Kasvan, liikun ja kehityn -oppimisen alueeseen sisältyy liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tavoitteita.*

*Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysisistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsenäisestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.*

Vasu (2018) määrittää, että kaikki varhaiskasvatuksen piiriin kuuluva toiminta on pedagogisesti painottunutta. Se merkitse sitä, että ”kasvan, liikun ja kehityn” osa-aluetta tulee huomioida aikaisempaa laajemmin.

## Liikunta

Toiminnassamme liikuntakasvatus näkyy seuraavasti (Vasu 2018):

- Innostamme lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa
- Toteutamme säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista liikuntakasvatusta viikoittain
- Tuemme lasten kehontuntemusta ja – hallintaa
- Harjoittelemmekin motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja sekä havainnoimme niiden kehittymistä
- Hyödynnämme eri aisteja ja vaihtelevista materiaaleista valmistettuja välineitä



- Vaihdeltaan ohjatun liikunnan aikana liikunnan kesto ja intensiteettiä
- Tuemme lasten omaehtoista liikuntaa sisällä ja ulkona
- Kannustamme lapsia ja aikuisia ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina
- Liikuntavälineet ovat saatavilla lasten omaehtoisen toiminnan aikana
- Tuemme fyysistä aktiivisuutta vaihtelemalla kuormittavuudeltaan erilaisia liikunnan tapoja: leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä ja ohjattuja liikuntatuokioita
- Mahdollistamme lapselle kokemuksia liikunnasta yksin, parin kanssa ja osana ryhmää



Vasussa (2018) korostetaan, että pohja lasten terveyteen, hyvinvointiin ja fyysiseen aktiivisuuteen luodaan yhdessä huoltajien kanssa.

### Ruokakasvatus

Huomioimme ruokakasvatusta toiminnassamme seuraavasti (Vasu 2018):

- Edistämme myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen
- Tuemme monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia
- Ohjaamme lapsia omatoimiseen syömiseen
- Harjoittelemme ruokarauhaa, yhdessä syömiseen kulttuuria ja hyviä pöytätapoja
- Tutustumme eri aistein ja tutkimalla ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin
- Tuemme lasten ruokasanaston kehittymistä keskustelujen, tarinoiden ja laulujen avulla
- Valmistamme lasten kanssa synttäritarjoiluja esim. leipomalla.

Ruokailu on kiireetön ja miellyttävä. Lapsia rohkaistaan, ei painosteta, maistamaan erilaisia ruokia. Lapsille mahdollistetaan tutustuminen ruokiin portaittain- tuoksuttelemalla, tunnustelemalla ja maistamalla. Uskallus maistaa on yhdessä iloistamisen arvoista. Juoma, leipä ja pastilli ovat päivittäin tarjolla kaikille lapsille.

### Terveys ja turvallisuus

Toiminnassamme (Vasu 2018):

- Pohdimme lasten kanssa terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita
- Tuemme lapsen valmiuksia huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan ja terveydestään
- Keskustelemme lasten kanssa liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä
- Harjoittelemme turvallista toimimista arjessa, esim. ulkoilutilanteissa
- Harjoittelemme lähiliikenteessä liikkumista ja liikkumisen liittyviä sääntöjä
- Tuemme lasten turvallisuudentunnetta
- Rohkaisemme lapsia pyytämään apua



Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen edun ensisijaisuus. Huomioimme sitä sekä riittävän ravinnon, että levon osalta. Avoin ja toista osapuolta kunnioittava keskustelukulttuuri helpottaa yhteisymmärryksen syntymistä huoltajien ja yhteistyökumppanien kanssa. Sekä huoltajilla että kasvattajilla on vilpitön halu toimia lapsen parhaaksi. Pukkilan varhaiskasvatuksessa on lapsille järjestetty mahdollisuus joko levätä tai nukkua päiväunet lapsen tarpeen ja huoltajien toiveen mukaan.



## Kehityksen ja oppimisen tuki

Pukkilan varhaiskasvatuksessa seuraamme lasten kehitystä heti varhaiskasvatuksen aloituksesta alkaen yhteistyössä huoltajien ja terveydenhuollon kanssa. Varhainen puuttuminen lapsen mahdollisiin kehityksen ja oppimisen pulmiin on ensiarvoisen tärkeää, jotta tukitoimet saadaan käyntiin ja pulmien kasvaminen ja monimuotoistuminen pysäytettyä. Lapsen huoltajan kanssa keskustellaan heti, kun huoli lapsesta herää.

Pukkilan varhaiskasvatuksessa teemme yhteistyötä neuvolan kanssa. Tarvittaessa järjestämme yhteistyöpalavereita, joissa varhaiskasvatuksen henkilökunta keskustelee neuvolan henkilökunnan kanssa lasten kehityksestä ja oppimisesta.

Varhaiskasvatusta tehdään havainnointilomake nelivuotiaan lapsen laajaan terveystarkastukseen. Lomakkeessa kuvataan henkilökunnan arvio lapsen hyvinvoinnista ja selviytymisestä varhaiskasvatuksessa. Samalla huoltajat saavat mukaansa myös vanhempien lomakkeen, jonka he täyttävät kotona ja vievät mukanaan neuvolaan. Neuvolasta tehdään tarvittaessa läheteet puheterapiaan, toimintaterapiaan, fysioterapeutille ja psykologille.

Pukkila kuuluu Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän terveystarkastus- ja lapsiperheiden sosiaalityön palvelujen piiriin. Sitä kautta saamme mm. psykologin, toimintaterapeutin ja puheterapeutin palveluja. Tarvittaessa järjestämme yhteistyöpalavereita psykologin, toimintaterapeutin ja puheterapeutin kanssa. Psykologi ja terapeutit voivat tulla myös ryhmään havainnoimaan lapsia ja ryhmän toimintaa. Konsultaation perusteella voimme muokata työtapoja ja oppimisympäristöä lapsen yksilöllisiin tarpeisiin sopivaksi.

### Tuen järjestäminen Pukkilan varhaiskasvatuksessa

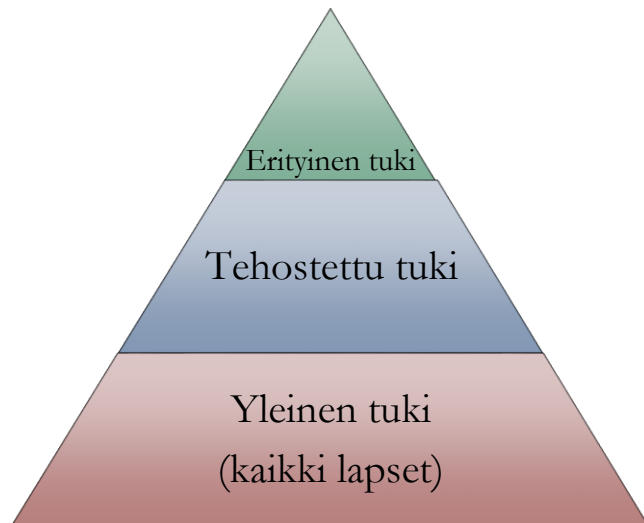
Pukkilan varhaiskasvatuksessa käytämme sovelletusti esi- ja perusopetuksessa käytössä olevaa kolmiportaisen tuen mallia. Kolmiportainen tuki selkeyttää lapselle annettavan tuen määrää ja muotoa. Kolmiportainen tuki on käytössä myös esiopetuksessa ja alakoulussa, joten jatkumo tukimuodoissa säilyy varhaiskasvatuksesta alakouluun. Kolmiportaisen tuen tukimuotoja ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki.

#### Yleinen tuki

Yleinen tuki on osa jokapäiväistä varhaiskasvatusta ja jokainen lapsi saa yleistä tukea. Kaikki lapset tarvitsevat kasvussaan ja oppimisessaan yksilöllistä tukea. Tuen tulee olla tasavertaista, oikea-aikaista ja riittävää. Yleisen tuen tukimuodot ovat usein yksittäisiä tukimuotoja ja niitä käytetään koko ryhmän toiminnassa (esim. kuvia, viittomia, liikennevaloja ja suujumppaa). Yleinen tuki voi olla myös yksittäisen lapsen tukemista arjen toiminnoissa erikseen suunnitelluin menetelmin. Yleisen tuen saaminen ei vaadi päätöksiä tai tutkimuksia, vaan sitä aletaan toteuttaa heti tuen tarpeen ilmetessä. Yleisen tuen tukimuodot ja järjestelyt kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

#### Tehostettu tuki

Silloin kun yleisen tuen tukitoimet eivät riitä tulee kyseeseen tehostettu tuki. Tehostetussa tuessa lapsella on käytössä säännöllisesti tai samanaikaisesti useita tukimuotoja. Lapsen tukeminen on suunnitelmallisempaa ja jatkuvampaa kuin yleisessä tuessa. Lapsi tarvitsee usein jatkuvaa aikuisen henkilökohtaista läsnäoloa, ohjausta ja apua. Tehostetussa tuessa lapsen haasteisiin vastataan erilaisin pedagogisin menetelmin, välinein ja ympäristöä mukauttamalla päiväkodin arjessa.





Lapsen huoltajien kanssa keskustellaan tehostetun tuen käyttöönotosta ja päätös tehostetusta tuesta tehdään yhdessä huoltajien ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen aloittamisen arviointiin sekä tukitoimien suunnitteluun ja niiden arviointiin tarpeen mukaan. Kun tehostettu tuki päätetään ottaa käyttöön, varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa lapselle pedagogisen arvion. Pedagogiseen arvioon kirjataan lapsen tuen tarpeet sekä varhaiskasvatusympäristöön ja tukeen liittyvät ratkaisut ja toimenpiteet. Pedagogista arviota päivitetään aina tarvittaessa ja vähintään aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan tai päivittämisen yhteydessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan käytössä olevan tuen taso. Pedagoginen arvio liitetään lapsen perustietolomakkeen liitteeksi Daisyyn.

### Erityinen tuki

Erityiseen tukeen siirrytään, kun tehostetun tuen menetelmät eivät riitä tai tuen tarve on pitkäkestoista ja intensiivistä. Erityisessä tuessa päivittäistä toimintaympäristöä ja kasvatustoimintaa mukautetaan lapsen tarpeiden mukaisesti. Erityisen tuen rakenteellisia tukimuotoja ovat esimerkiksi avustajat ja ryhmäkoon muutokset. Erityisen tuen perustana on usein joko olemassa oleva tai tekeillä oleva lausunto tai muu erityistyöntekijän arvio lapsen erityisen tuen tarpeesta. Erityiseen tukeen voidaan siirtyä myös ilman lausuntoa tai erityistyöntekijän arviointia jos varhaiskasvatuksen opettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja arvioivat sen olevan lapsen edun mukaista.

Lapsen huoltajien kanssa keskustellaan erityisen tuen käyttöönotosta ja päätös erityisestä tuesta tehdään yhdessä huoltajien ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja muut asiantuntijat osallistuvat tuen aloittamisen arviointiin sekä tukitoimien suunnitteluun ja niiden arviointiin tarpeen mukaan. Kun erityinen tuki päätetään ottaa käyttöön, varhaiskasvatuksen opettaja kirjaa tuen tason muutoksen lapsen pedagogiseen arvioon ja päivittää arviota. Pedagogiseen arvioon kirjataan lapsen tuen tarpeet sekä varhaiskasvatusympäristöön ja tukeen liittyvät ratkaisut ja toimenpiteet. Pedagogista arviota päivitetään aina tarvittaessa ja vähintään aina lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan tai päivittämisen yhteydessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan käytössä oleva tuen taso. Pedagoginen arvio liitetään lapsen perustietolomakkeen liitteeksi Daisyyn.

Lapselle annettava tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia tai muita hyvinvointia tukevia järjestelyitä. Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat tukimuotojen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista varhaiskasvatuksen erityisopettajan avulla. Tuen toteuttaminen käytännössä on koko kasvatushenkilöstön vastuulla. Tietoa lapsista välitämme ryhmien henkilökunnan kesken, jotta kaikilla lapsia hoitavilla aikuisilla on tarvittavat tiedot lasten tarvitsemista tukitoimista ja sovitusta toimintatavoista. Pukkilan varhaiskasvatuksessa käytössä olevat pedagogiset, rakenteelliset ja hyvinvointia tukevat tukimuodot ja järjestelyt:

Pedagogiset	Rakenteelliset	Hyvinvointia tukevat
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki lapselle ja konsultoiva tuki ryhmän henkilöstölle</li> <li>• Kuvat, viittomat, apuvälineet</li> <li>• Ryhmän toimintaan liittyvät järjestelyt (esim. strukturoitu päiväjärjestys, pienryhmät)</li> <li>• Aikuisen henkilökohtainen tuki ja ohjaus esim. siirtymätilanteissa</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ryhmien muodostamiseen liittyvät järjestelyt (esim. ryhmäkoon muutokset, toimivan ryhmän muodostaminen)</li> <li>• Henkilöstöresursseihin liittyvät järjestelyt</li> <li>• Henkilökohtainen avustaja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio</li> <li>• Neuvola, puheterapeutti, toimintaterapeutti ja psykologin palvelut</li> </ul>

## Dokumentointi, arviointi ja kehittäminen

*Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuksessa toiminnan arviointi on velvoittavaa ja sen tarkoituksena on toiminnan laadun kehittäminen ja parantaminen.<sup>13</sup> Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä.*

*Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti.*

Pukkilassa arviointi menetelmiä ovat itsearviointi, pedagoginen dokumentointi, vertaisoppiminen sekä hyvien käytäntöjen jakaminen. Arviointia toteutetaan Pukkilan varhaiskasvatussuunnitelman, yksikön toimintasuunnitelman sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden pohjalta.

### Pedagoginen dokumentointi

*Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.*

*Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.*

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoite ja tarkoitus henkilöstön tasolla on (Vasu 2018):

- Toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti
- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
- Oppia ymmärtämään lasten välisiä suhteita
- Oppia ymmärtämään ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta
- Muokata jatkuvasti työtapoja, oppimisympäristöjä, toiminnan tavoitteita, menetelmiä ja sisältöjä lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi
- Tukea lasten kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden arviointia
- Tukea pidemmältä aikaväliltä koottujen dokumenttien avulla pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia

Pidämme pedagogista dokumentointia vahvana keinona uuden kehittämis- ja keskustelukulttuurin luomiseksi. Yhteiset koulutukset ja pedagogisesti painottuvat keskustelut kollegojen ja huoltajien kanssa edesauttavat toimintamme suunnittelussa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä, ottamalla huomioon lapsiryhmän todelliset mielenkiinnon kohteet ja lasten yksilölliset tarpeet. Lasten leikkimistä, oppimista ja taitojen kehitystä dokumentoimme suunnitelmallisesti yhdessä sovittujen työvälineiden avulla – lapsen kuulumiset lomake, arjen havainnot ja palautteet lapsilta, vanhemmilta, kasvattajilta, johtajalta, arviointilomakkeet, valokuvat, lapsen vasu, vanhempien/lasten haastattelut ja keskustelut sekä lapsen kasvunkansio. Havainnoimme lapsia jatkuvasti

<sup>13</sup> Varhaiskasvatustalaki 24 §

kaikissa arjen tilanteissa. Lapsiin liittyviä havaintoja ja tietoa jaamme keskenään tiimeissä ja huoltajien kanssa jokapäiväisesti sekä tiimipalaverissa viikoittain.

Luomme lapsille mahdollisuuksia oman toimintansa dokumentointiin ja reflektointiin. Siinä on avuksi tuumaustauot yksittäisten lasten ja lapsiryhmän kanssa. Lapsen kasvunkansio kootaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa. Kasvunkansioon keräämme lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta tärkeitä dokumentteja- valokuvia, piirustuksia, haastatteluja, keskusteluja ym. Valokuvia lasten leikeistä ja toiminnasta, taideteoksia, ajatuksia, kokemuksia, oivalluksia ym. on näkyvillä myös ryhmätilojen seinillä. Sitä kautta mahdollistamme lasten ja huoltajien osallisuuden, lapsen oppimisen ja ajattelun näkyväksi tulemisen niin lapselle itselleen kuin myös aikuisille.

## Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatustyöryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan kehittämiskohteet, niiden seuranta ja tavoitteiden toteutuminen. Toimintasuunnitelma tehdään toimintakaudelle. Suunnitelmien toteutumista arvioidaan jatkuvasti periaatteella, että:

- Arviointi on jatkuvaa ja systemaattista
- Arviointi perustuu niille tavoitteille, joita vasussa toiminnalle asetetaan
- Arvioinnissa huomioidaan toimintasuunnitelma ja lapsen vasu
- Lapset ja huoltajat saavat osallistua arviointiin

Yksikkötasolla suunnittelemme, arvioimme ja kehitämme toimintaa peda- sekä talonpalaverissa, yhteistyössä henkilöstön ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa. Pukkilassa vanhempien osallisuus varhaiskasvatukseen mahdollistuu ja näkyy tällä hetkellä toiminnan suunnittelussa mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluissa, vanhempainilloissa, päivittäisissä keskusteluissa ja yhteydenpito Daisy järjestelmän välityksellä. Toiminnan toteutuksessa mm. pyydämme huoltajia osallistumaan erilaisiin tapahtumiin kuten aamukahveihin, varhaiskasvatuksen järjestämiin juhliin ja ryhmien projekteihin. Toiminnan arviointiin on huoltajilla mahdollisuus osallistua mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelman arviointikeskustelussa, antaa palautetta asiakastytyväisyyskyselyssä sekä antaa henkilökohtaista palautetta suullisesti tai sähköpostin/Daisyn välityksellä. Tavoitteena on järjestää toimintakauden aikana henkilökunnan ja huoltajien yhteisiä varhaiskasvatuksen kehittämisiä. Iltojen tavoitteena on yhteistyön ja avoimuuden edistäminen sekä lapsiperheiden tukeminen. Vanhempainillat, asiakastytyväisyyskyselyt ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman keskustelut antavat meille arvokasta tietoa myös toiminnan kehittämiseksi huoltajien näkökulma huomioiden..

Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion yhteydessä varhaiskasvatuksen toimintakertomuksen, johon on kirjattu varhaiskasvatuksen taloudelliset tavoitteet sekä kehittämiskohteet. Toteutumista arvioidaan kolmen kuukauden välein ja tilinpäätöksen yhteydessä arvioidaan koko vuosi.

*Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan.*

## Lähteet

---

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rintakorpi, K & Vihmari-Henttonen E.2017. Tää on meidän maailma! Pedagoginen dokumentointi varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten keskus ja Kirjapaja Oy.

Varhaiskasvatuslaki (540/2018).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2018:3a.